

## KSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚWIATOWEGO RYNKU MIODU W LATACH 1961-2010

*Agnieszka Borowska*

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej  
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie  
Kierownik: dr hab. Alina Daniłowska, prof. SGGW

Słowa kluczowe: miód, produkcja, konsumpcja, handel zagraniczny  
*Key words: honey, production, consumption, international trade*

S y n o p s i s. W artykule przedstawiono podstawowe informacje na temat stanu i perspektyw rozwoju rynku miodu na świecie z uwzględnieniem sytuacji krajów UE, w tym Polski, w latach 1961-2010. Omówiono specyfikę oraz problematykę produkcji i konsumpcji, a także międzynarodowego handlu miodów w skali globalnej.

### WSTĘP

Miód od wielu tysięcy lat służył człowiekowi do różnych celów. Gospodarka pasieczna nie sprowadza się tylko do produkcji miodu, cenne są m.in.: dla przemysłu rolno-spożywczego, chemicznego, farmaceutycznego czy kosmetologii także inne produkty pszczelarstwa takie, jak: mleczko pszczele, wosk, kit pszczeli (propolis), jad pszczeli i pyłek kwiatowy oraz pierzga. Pszczelarstwo jest ważne nie tylko z ekonomicznego punktu widzenia, lecz także ma duże znaczenie w produkcji rolnej z uwagi na funkcję, jaką spełniają pszczoły: zapylają one kwiaty upraw entomofilnych, zapewniając odpowiednie ich plony, oraz wpływają na bioróżnorodność środowiska naturalnego. Na świecie, podobnie jak i w Polsce, głównym źródłem dochodu dla pszczelarzy jest jednak miód, natomiast inne produkty pszczele pozyskiwane są przeważnie w niewielkich ilościach [Cichoń, Wilde 1996]. Produkcja pszczelarstwa charakteryzuje się sezonowością [Mruk 1987].

Analizując literaturę przedmiotu w zakresie gospodarki pasiecznej, zidentyfikować można wiele czynników warunkujących stan i rozwój pszczelarstwa na poszczególnych kontynentach. Wśród nich można wymienić takie przesłanki jak: warunki klimatyczne, tradycje, nawyki, zamiłowanie do pszczelarstwa, a także stopień jego rozwoju i samej specjalizacji. Ponadto, wyróżnia się inne czynniki o charakterze społeczno-ekonomicznym, wynikające np.: z poziomu i struktury konsumpcji oraz określające opłacalność produkcji. Niewątpliwie silne związki istnieją między poziomem produkcji w danym roku a warunkami atmosferycznymi panującymi podczas wegetacji roślin i zbioru nektarów lub pyłków. Istotne są także: skala monokultury, degradacja środowiska naturalnego (skażenie metalami ciężkimi, pestycydami, opadającymi pyłami przemysłowymi itp.) i dominacja roślin

obcopolnych lub roślin o niewystarczającym stopniu zapylenia itp. W niektórych krajach wychodzi się naprzeciw niepokojącym zjawiskom, przejawiającym się w zależności od kontynentu skalą ginięcia rodzin pszczelich, a przez to obawą przed niezapyleniem roślin, brakiem plonu lub uzyskaniem jego niewielkiej ilości o słabej jakości. W tym celu podejmuje się działania, które mają za zadanie wspieranie produkcji pszczelarskiej. Przykładem takich działań skierowanych na rozwój branży pszczelarskiej w krajach Unii Europejskiej (UE) są programy oraz wsparcie finansowe, w ramach wspólnej polityki rolnej (WPR), ukierunkowane na kształtowanie rozwoju rynku, także rynku miodu. Osiągnięcie tego celu jest możliwe przez działania skupione na poprawie warunków produkcji, jakości i zbytu produktów pszczelich. Wspieranie rynku miodu w krajach członkowskich jest podjętowane m.in. potrzebą rozwoju obszarów wiejskich, na których głównie prowadzona jest gospodarka pasieczna. Do innych przesłanek zalicza się utrzymanie bioróżnorodności produkcji, wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój sprzyjający m.in.: ekologicznej produkcji miodu na terenie UE. Niestety pszczelarstwo charakteryzuje się na tych terenach dużym rozdrobnieniem produkcji i zbytu miodu. Wyróżnia je także brak równowagi między podażą a popytem na miód oraz inne produkty pszczele. Rozprzestrzenianie się w krajach członkowskich warrozy i chorób pokrewnych oraz problemy związane z ich zwalczaniem są niepokojące. Warto chociażby z tych kilku względów dokonać analizy zmian zachodzących na światowym rynku miodu, ze szczególnym uwzględnieniem krajów UE.

#### CEL PRACY, MATERIAŁ ŹRÓDŁOWY, METODY BADAWCZE

Celem artykułu jest próba przedstawienia zmian zachodzących na rynku miodu na świecie, z uwzględnieniem sytuacji krajów UE, w tym Polski, w latach 1961-2010. W opracowaniu wykorzystano podstawową literaturę przedmiotu badań. Materiał stanowiły wtórne źródła informacji, w tym dane z bazy FAOSTAT, raporty i ekspertyzy European Food Safety Authority (EFSA), Komisji Europejskiej (KE), CBI Market Survey, roczniki statystyczne GUS, opracowania Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarnictwa im. S. Pieniążka w Skierniewicach, Oddział Pszczelnictwa w Puławach. Warto nadmienić, iż dane dotyczące produkcji miodu, jego importu i eksportu, a także cen pochodzą ze statystyki międzynarodowej FAO, są one według przyjętej metodologii badawczej szacunkowymi informacjami, wymagającymi pewnego doszacowania z uwzględnieniem krajowych statystyk – zwłaszcza na podstawie danych ze związków branżowych. Z uwagi na brak ujednoliconych pod względem metodologii badawczej danych obejmujących przyjęty do analizy okres 1961-2010 oraz wszystkie kraje świata, w opracowaniu korzystano ze źródła informacji FAO. W analizie problemu badawczego wykorzystano metodę porównawczą, metody statystyki opisowej i heurystyczne. Materiał powstał w ramach projektu badawczego nr N N112 374540, który został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki Nr 3745/B/H03/2011/40.

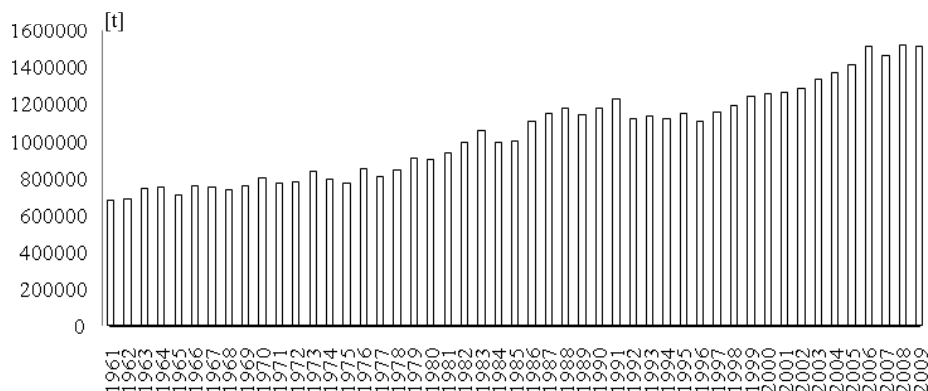
#### PRODUKCJA MIODU NA ŚWIECIE

Produkcja miodu na świecie od 1961 r. aż do końca pierwszej dekady XXI w. wzrosła z poziomu 678 758 do 1 535 194 ton, czyli o 126%, a zatem ponad 856 tys. ton (rys. 1.). W światowej strukturze produkcji miodu w latach 60., 70. i 80. XX wieku dominowała Europa, dostarczając przeciętnie na rynek odpowiednio: 42, 39 i 35% światowej produkcji, w pierwszej

dekadzie XXI w. już tylko 23%. Począwszy od lat 90. XX w. wzrastała rola produkcji miodu pochodzącego z Azji. W 2009 r. azjatycki miód stanowił już 42% globalnej jego produkcji, czyli wzrósł o 26 p.p. w porównaniu z początkiem lat 60. XX wieku. Nastąpiło również zmniejszenie w światowej produkcji udziału miodu pochodzącego z obu Ameryk z 30 do 21%.

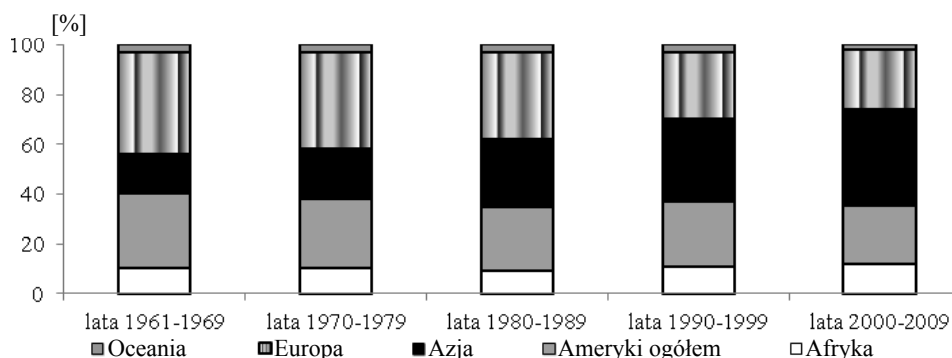
W latach 60. XX w. produkcja miodu skupiona była przede wszystkim w Europie – stanowiła ona ponad 42% w światowej strukturze produkcji. Na drugim miejscu z udziałem 30% plasowały się obie Ameryki, przy czym produkcja na poziomie ponad 124 tys. ton pochodziła z Ameryki Północnej – głównie USA. Kolejnym ważnym producentem miodu była Azja (16%), zaś Afryka wytwarzała 10%, podczas gdy Australia i Oceania 3%. Natomiast w pierwszej dekadzie XXI wieku w światowej strukturze produkcji miodu dominowała Azja (39%), obie Ameryki oraz Europa po 24%. Dla porównania produkcja miodu pochodzącego z Afryki w okresie analizowanych pięćdziesięciu lat stanowiła od 9% do 13% (rys. 2.).

Azja wyróżnia się (zwłaszcza w ostatnich dwóch dekadach) najwyższym przyrostem produkcji miodu, bo wynoszącym aż 92%, czyli o 310 tys. ton, do poziomu 645,9 tys. ton. Głównym producentem na tym obszarze, a także wiodącym prym na świecie są Chiny, których produkcja w analizowanym okresie wzrosła o 106%, czyli o 209 870 ton do poziomu 407,3 tys. ton. Produkcja miodu w tym kraju wynosiła około 197,5 tys. ton



Rysunek 1. Światowa produkcja miodu w latach 1961-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie [FAOSTAT 2011].



Rysunek 2. Struktura produkcji miodu na świecie w latach 1961-2009 (według kontynentów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [FAOSTAT 2011].

Tabela 1. Produkcja miodu wg kontynentów w latach 1961-2009

Kontynent	Wielkość produkcji w roku [tys. t]															
	1961-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Afryka	70,3	82,2	98,3	132,1	144,0	151,9	161,9	152,5	155,4	161,3	172,4	168,4	183,1	178,6		
Ameryki Południowa, Środkowa i Północna	115,4	161,4	273,9	378,3	340,8	320,4	320,7	322,5	331,8	344,0	361,2	320,8	341,1	329,7		
Azja	115,4	161,4	273,9	378,3	448,6	456,8	487,4	511,7	511,0	528,6	586,3	597,9	657,4	646,0		
Europa	70,7	91,5	173,2	211,5	289,8	310,2	294,2	317,2	335,2	343,3	358,3	338,6	353,5	355,2		
Australia i Oceania	31,0	46,4	59,1	75,9	31,7	28,8	23,3	28,9	24,2	25,7	28,6	28,7	30,6	25,7		

Źródło: JFAOSTAT 2011].

w 1990 r., co stanowiło ponad 1/5 światowej podaży, natomiast 407,4 tys. ton w 2009 r., co stanowiło już 26,5% (tab. 1). Według ekspertów Chin w najbliższej przyszłości będą nadal odnotowywały największe przyrosty produkcji miodu na świecie. Potencjał i perspektywy rozwojowe Chin wynikają z olbrzymich możliwości branży pszczelarskiej, sprzyjających warunków klimatycznych i przyrodniczych do prowadzenia gospodarki pasiecznej, a także niskich kosztów jednostkowych pozyskanego miodu wynikających pośrednio z taniej siły roboczej. Do istotnych czynników warunkujących dalszy rozwój pszczelarstwa na tym obszarze, pozwalających na zwiększenie skali produkcji, zaliczyć należy także mechanizację produkcji oraz możliwą do osiągnięcia nowoczesną gospodarkę pasieczną. Jednak ta branża wymaga istotnego wsparcia edukacyjnego, zwłaszcza producentów – wzrostu ich świadomości, co do bezpieczeństwa żywnościowego i zdrowotnego oferowanego w obrocie produktu.

Poza Chinami światowy prym w produkcji miodu w latach 2000-2009 wiodła Argentyna zamiennie z USA (tab. 2.). Oba kraje odnotowały w analizowanej dekadzie spadek produkcji odpowiednio o 9,8 tys. ton, czyli o 10,6%, oraz 34,5 tys. ton, czyli spadek o 35%. W Argentynie produkcja obniżyła się z poziomu 93 tys. do 83 tys. ton, podczas gdy w USA z prawie 100 tys. do 65,3 tys. ton. Trzecie miejsce pod względem produkcji miodu zajmuje Turcja, w której notuje się corocznie kilkuprocentowy wzrost produkcji, wynoszący łącznie 34% w latach 2000-2009, a zatem o ponad 20 tys. ton do poziomu 82 tys. ton. Tuż za nią w klasyfikacji plasuje się Ukraina z około 74 tys. ton miodu, mniejsze ilości notuje Meksyk z produkcją 50-59 tys. ton. W ostatnich latach podobne poziomy produkcji miodu (około 50 tys. ton) występują w Rosji i Indiach, z niewielką naprzemienną przewagą raz jednego, raz drugiego kraju. Systematycznie od 2000 r. zwiększa się produkcja miodu w Etiopii, Brazylii, Tanzanii i Iranie, w których zwiększono produkcję odpowiednio o 40% (czyli o 11,7 tys. ton), ponad 77% (czyli o 16,9 tys. ton), 28% (7,4 tys. ton) oraz 26% (o ponad 6,5 tys. ton), przy produkcji

miodu w zależności od kraju od 21 do 44 tys. ton. Wśród krajów o najwyższej produkcji miodu na świecie w latach 2000-2009 zanotowano jej znaczący wzrost zwłaszcza w Urugwaju o 321%, czyli o 16 tys. ton, oraz w Wietnamie o 104%, czyli o prawie 5,9 tys. ton.

Pomimo że Europa od lat 90. ubiegłego stulecia nie należy już do liderów w produkcji miodu naturalnego na świecie, to nadal produkt ten pozyskuje się głównie (około 62%) przez gospodarkę pasieczną wschodniej części kontynentu (np. na Ukrainie, w Rosji). Około 21% wytwarza się w krajach południowej Europy (np. Włochy), w około 12% na zachodzie (np.: Hiszpania, Portugalia), a 5% w krajach północnej Europy takich, jak: Dania, Szwecja, Finlandia. Najwięcej miodu w UE-27 w latach 2000-2009 produkowali pszczołarze w Hiszpanii (28,8-35,7 tys. ton). Na drugiej pozycji plasowali się Węgrzy, którzy w analizowanym okresie odnotowali wzrost wolumenu produkcji o 45%, czyli o 6835 ton do poziomu aż 22 tys. t. Trzecim producentem miodu w Europie w 2009 r. była Rumunia z prawie 20 tys. ton, czyli o 70% więcej niż w 2000 r. W dalszej kolejności należy wymienić Niemcy, w których w przeciwieństwie do wyżej wymienionych krajów produkcja spadła o ponad 11%, czyli o 2258 ton. Podobną tendencję zanotowano w Austrii oraz Irlandii (spadek o około 36%), zaś w Słowenii i na Cyprze o 30%. W pozostałych krajach UE zanotowano

Tabela 2. Produkcja miodu w wybranych krajach świata w latach 2000-2009

Kraj	Produkcja miodu w roku [tys. t]									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Chiny	251,8	254,4	267,8	294,7	298,0	299,5	337,6	357,2	407,2	407,4
Argentyna	93,0	80,0	83,0	75,0	80,0	110,0	105,0	81,0	90,2	83,1
Turcja	61,1	60,2	74,6	69,5	73,9	82,3	83,8	73,9	81,4	82,0
Ukraina	52,4	60,0	51,1	53,6	57,9	71,5	75,6	67,7	74,9	74,0
USA	99,9	84,3	77,9	82,4	83,3	72,9	70,2	67,3	74,3	65,4
Meksyk	58,9	59,1	58,9	57,0	56,9	50,6	56,0	55,5	55,3	56,1
Rosja	53,9	52,7	49,4	48,0	52,7	52,1	55,7	53,7	57,4	53,6
Indie	52,0	51,7	50,1	52,5	40,7	39,6	53,0	51,0	55,0	43,9
Etiopia	29,0	33,8	39,6	37,8	40,9	36,0	44,0	35,4	42,0	40,7
Brazylia	21,9	22,2	24,0	30,0	32,3	33,8	36,2	34,7	37,8	38,8
Tanzania	26,0	26,5	32,2	27,0	26,2	34,6	31,9	33,1	35,5	33,4
Iran	25,3	26,6	28,0	28,0	36,0	33,3	36,0	30,1	33,2	31,9
Kanada	31,9	35,4	37,1	34,6	34,2	36,1	48,4	31,5	28,1	29,4
Korea Południowa	17,7	22,0	20,0	18,0	15,7	23,8	22,9	26,5	26,0	26,0
Angola	21,6	24,0	25,3	23,0	21,6	24,0	23,0	25,6	26,6	25,6
Kenia	24,9	23,4	22,0	20,0	21,5	22,0	25,0	25,2	27,2	25,1
Urugwaj	5,0	10,0	10,2	10,0	13,2	10,0	13,2	15,5	20,7	21,1
Australia	21,4	19,0	18,0	16,0	14,6	15,3	17,5	18,0	17,1	16,6
Republika Środkowo-afrykańska	13,0	13,9	14,7	16,1	15,9	13,5	14,0	14,2	15,5	16,3
Wietnam	5,7	7,3	11,4	12,8	10,7	13,6	16,7	15,7	10,0	11,5
Chile	9,5	9,0	9,2	10,0	9,0	9,0	7,7	9,1	9,4	9,6
Świat ogółem	1255,2	1264,7	1284,3	1335,2	1368,1	1410,4	1511,7	1463,8	1517,7	1511,3

Źródło: [FAOSTAT 2011].

wzrost produkcji miodu. Najwięcej, bo o 186% w Wielkiej Brytanii, o 97% na Litwie, a o 89,5% na Łotwie, podczas gdy w Polsce wyniósł on 62% (tab. 3.). Produkcja samego miodu, a także innych produktów pszczelich jest w UE zróżnicowana terytorialnie, zależy przede wszystkim od klimatu oraz gospodarki pasiecznej. Największe pasieki znajdują się w Hiszpanii, typowe pasieki amatorskie stanowią dominujący udział w produkcji w Anglii, Irlandii i Holandii, natomiast najczęściej pasiek towarowych prowadzonych przez pszczelarzy zawodowych jest w Grecji oraz Hiszpanii. Najwięcej miodu od jednej rodziny pszczoły uzyskuje się w Finlandii (42 kg), na Węgrzech (40 kg), w Austrii (27 kg), w Rumunii (25 kg), a we Francji, Niemczech, Polsce i na Malcie (20-24 kg). Kraje takie jak Portugalia, Belgia, Łotwa, Cypr, Słowenia i Litwa uzyskują wyniki w granicach 15-19 kg. Pomimo że najbardziej rozwinięte pszczelarstwo występuje w krajach południowej Europy, to najczęściej miodu spożywają mieszkańcy północnej jej części, czyli Niemcy, Anglicy, Holendrzy oraz Skandynawowie.

Tabela 3. Produkcja miodu w wybranych krajach UE w latach 2000-2009

Kraj	Produkcja miodu w roku [t]									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hiszpania	28860	31617	35722	35279	34211	27230	30661	31840	30361	32000
Węgry	15165	15337	15200	21000	19504	19714	17319	15996	22394	22000
Rumunia	11746	12598	13434	17409	19150	19200	18195	16767	19833	19937
Niemcy	20409	25951	14620	23691	25575	21232	25199	18266	15727	18151
Francja	15691	15383	16200	15000	16186	15965	13383	16000	16480	16640
Grecja	14356	17632	15700	15700	15911	16297	16218	14945	15682	15000
Polska	8623	9528	9644	11620	11957	9955	13546	14954	14007	14007
Włochy	10000	10000	8000	7000	10000	13000	10000	12000	10248	10224
Bułgaria	5337	4931	5400	8500	8000	11221	10199	6139	11377	9529
W. Brytania	2870	3000	5000	7000	5000	4824	7000	7200	7408	8216
Portugalia	4461	4538	7861	7310	6737	5686	5978	6907	6654	6919
Czechy	7553	6231	5883	6303	7738	8371	9081	8467	6079	6892
Austria	8700	8000	7700	7100	6400	6100	6000	6500	5300	5600
Słowacja	3493	3253	3091	3202	3434	4258	4360	4628	4243	4491
Szwecja	2600	3000	3300	3400	3038	3301	3500	3400	3500	3000
Belgia	1460	1400	1500	1600	2156	2150	1842	2169	1693	2185
Litwa	816	1078	1256	1156	1128	1333	1388	1599	1907	1608
Słowenia	2300	2550	2450	1850	2350	1650	2250	1480	1541	1598
Dania	bd	bd	bd	bd	1500	1500	1500	1500	1500	1500
Finlandia	1100	1800	1700	1700	1400	2300	3041	1400	1500	1500
Łotwa	333	575	760	552	746	916	1383	900	688	631
Estonia	334	291	771	535	555	638	1033	756	501	575
Cypr	750	950	1002	780	562	562	610	720	630	530
Irlandia	240	260	197	200	193	181	213	200	202	153
Luxemburg	122	137	105	147	152	148	129	162	112	130

Źródło: [FAOSTAT 2011].

Wśród trzydziestu krajów charakteryzujących się najwyższym poziomem produkcji miodu na świecie dziewięć jest członkami UE. Również w przypadku tych krajów eksperci przewidują w najbliższych latach systematyczny przyrost produkcji miodu, który będzie powodowany m.in. zmianą w strukturze pasiek (przyrostem liczby pasiek zawodowych, towarowych kosztem tych amatorskich), prawdopodobnie wzrostem liczby rodzin pszczoł (które podlegają zróżnicowaniu regionalnemu oraz sezonowemu), wzrostem zapotrzebowania na miody, zwłaszcza te o wysokiej jakości, certyfikowane, np.: ekologiczne, regionalne, tradycyjne. Tego rodzaju preferencje nabywcze są podyktowane m.in. niechlubnymi doświadczeniami wynikającymi z importu na teren UE miodów z Azji, które miały w swoim składzie antybiotyki (np. w 2002 r. chloramfenikol) [Semkiw 2007b], mieszaniami miodów (bowiem na rynku sprzedawca uzyskuje wyższą cenę aniżeli za importowany miód niższej jakości), a także zmianami społeczno-ekonomicznymi mieszkańców, ich rosnącą świadomością co do jakości konsumowanej żywności itp. W UE dużą uwagę przywiązuje się do jakości, czystości i bezpieczeństwa produktów pszczoł. Podlegają one systemowi nadzoru, a sami producenci starają się sprostać wymaganiom powszechnie propagowanym przy realizacji Dobrej Praktyki Produkcyjnej i Dobrej Praktyki Higienicznej.

Produkcja miodu jest silnie skorelowana z warunkami atmosferycznymi i dostępnymi pożytkami. W okresach o niewielkiej produkcji wskazane jest uzupełnienie podaży surowca importem [Semkiw 2007b].

## EKSPORT I IMPORT MIODU NA ŚWIECIE

Z prowadzonych badań rynku miodu na świecie wynika, że produkt ten nie należy do codziennych artykułów spożywczych, a obrót tym produktem uwidacznia kierunek handlu pomiędzy poszczególnymi krajami. W handlu zagranicznym obserwowany jest przepływ miodu z krajów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego do krajów o wyższym poziomie życia mieszkańców i możliwościach sprzedaży produktu po relatywnie wyższej cenie niż na rynku krajowym.

W latach 1961-2008 wolumen importu we wszystkich analizowanych obszarach geograficznych wzrósł (tab. 4.). Światowy handel miodem od strony importu w kolejnych pięciu dekadach zwiększył się przeciętnie o 94%, czyli o 197 240 ton. Największy względny przyrost importu odnotowano w Australii i Oceanii (wolumen wzrósł średnio o 2748,3 ton), w przypadku Europy wzrósł o 61%, czyli o 83 924,7 ton, a w Ameryce Północnej o 184% (o 66 109 ton).

Miód w obrocie międzynarodowym trafia przede wszystkim na rynek europejski (w ponad 53%), głównie krajów UE-27. Jeszcze w latach 60. i 70. XX wieku stanowił on dla tego regionu około 63-65% struktury światowego importu miodu, jednak w kolejnych latach ulegał on stopniowemu zmniejszeniu, podczas gdy zwiększał się udział krajów Ameryki Północnej oraz Australii i Oceanii (tab. 4.).

Największym importerem miodu na świecie w latach 2000-2008 były USA, zaś w latach 1961-1999 Niemcy, na trzeciej pozycji uplasowała się Japonia, na czwartym Wielka Brytania (tab. 5.). Wśród 30 państw o największym wolumenie importu miodu aż 16 należy do UE. Łączny import miodu wszystkich 30 państw w ogólnym imporcie wynosił 91-96%, natomiast całej UE w stosunku do importu światowego kształtował się w granicach 50-57%. UE w latach 2000-2008 zwiększyła o 19% poziom importu miodu z 200 tys. do 238 tys. ton. Po 2000 r. najwięcej miodu zaimportowały firmy niemieckie

Tabela 4. Import miodu według kontywentów w latach 1961-2008

Kontyent	Wielkości w roku [t]															
	1961-69	1970-79	1980-89	1990-99	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008			
Afryka	1 618	583,5	2 089	2 528	2 083	2 382	2 080	2 930	3 849	3 580	4 527	6 003	5 329			
Ameryki ogółem, w tym:	36 789	47 752	83 782	60 015	94 807	74 312	102 414	102 524	91 263	115 272	132 466	111 166	110 079			
– Ameryka Pn	35 884	45 638	80 738	58 903	92 714	70 959	100 167	100 991	89 945	113 766	131 038	109 750	108 606			
– Ameryka Śr.	336,8	419,4	926,9	331,7	824	2 049	1 559	748	613	582	466	520	587			
– Karaiby	83,3	105,6	204,8	171,6	254	181	112	351	339	374	338	396	304			
– Ameryka Pd	485,3	1 589,5	1 911,9	608,8	1 015	1 123	576	434	366	550	624	500	582			
Azja	34 237	54 921	68 339	44 807	66 291	68 446	74 520	77 963	83 659	75 583	75 873	75 415	84 080			
Europa	137 614	177 855	201 585	147 052	208 786	211 073	221 313	210 598	210 837	228 918	227 149	226 908	248 265			
Australia i Oceania	162,1	195,1	1 781,9	965,5	232	831	4 545	8 850	2 660	1 257	844	1 633	5 342			
Świat ogółem	210 420	281 307	357 576	255 368	372 199	357 044	404 872	402 865	392 268	424 610	440 859	421 125	453 095			

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

(aż 98 tys. ton), natomiast w 2004 r. wolumen nie przekraczał 89 tys. ton. Drugim importerem miodu pod względem wielkości jest Wielka Brytania. Na rynek ten trafia w zależności od roku od około 22 do ponad 30 tys. ton miodu. Około 27,9 tys. ton miodu sprowadziła w 2008 r. Francja, natomiast ponad 16 tys. ton – Belgia i Hiszpania, ponad 13 tys. ton – Włochy, 8,5 tys. ton Holandia, zaś zbliżone ilości (około 4,5 tys. ton) Austria, Dania i Polska.

Polska eksportuje głównie miód naturalny do Niemiec (34% eksportu tego produktu), jednak w latach 2000-2009 uległa zmianie struktura eksportu, bowiem drugim miejscem zbytu była Dania (27%), a kolejnym Austria (19%). Natomiast Hiszpania oraz USA, które jeszcze pod koniec lat 90. XX wieku stanowiły poza Niemcami główny kierunek naszego eksportu krajowego miodu, znalazły się dopiero odpowiednio na 7. i 8. miejscu.

Piotr Semkiw [2007b] zauważa, że z jednej strony UE jako wymagający i znaczący partner stale podnosi wymagania co do jakości kupowanego miodu oraz przywiązuje dużą wagę do przestrzegania zasad światowego handlu, ale z drugiej strony to Chiny dyktują warunki cenowe – oferują relatywnie niskie ceny hurtowe produktu na rynku.

Poziom importu miodu w skali świata w latach 2000-2008 był zmienny, aczkolwiek wykazywał tendencję rosnącą z poziomu 372,2 do 453 tys. ton. W tym samym czasie eksport wzrósł o 20,8%, z 373,6 do 451, 2 tys. ton. Do największych eksporterów miodu od lat zalicza się Azję, której udział w strukturze eksportu miodu wynosi ponad 30-36%. Chiny oraz Wietnam zaopatrują w miód rynek światowy, w



Tabela 5. 30 największych importerów miodu na świecie w latach 1961-2008

Kraje	Wielkości w roku [tys. t]													
	1961- 1969	1970- 1979	1980- 1989	1990- 1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
USA	4,78	17,61	41,07	57,29	89,89	65,75	92,01	92,15	81,03	105,54	126,07	105,44	104,96	
Niemcy	46,65	55,46	77,62	86,45	95,02	92,20	98,91	93,53	88,96	95,45	87,50	94,08	91,92	
Japonia	6,47	21,08	33,61	39,65	40,08	40,19	45,04	43,79	47,03	43,16	40,07	37,89	41,68	
Wielka Brytania	12,99	16,47	20,68	20,64	22,75	26,15	29,90	21,87	25,89	27,98	29,18	30,11	30,30	
Francja	4,81	5,52	8,32	10,18	15,72	15,55	16,84	15,17	17,08	19,26	22,11	23,49	27,96	
Belgia	bd	bd	bd	bd	10,14	10,48	8,56	6,65	6,86	8,25	9,76	8,58	16,34	
Hiszpania	0,00	0,46	5,68	9,57	13,63	14,76	10,91	11,12	13,76	15,02	17,78	11,56	16,29	
Włochy	1,33	2,55	10,22	11,90	12,49	11,96	14,07	14,45	15,39	14,03	13,86	10,69	13,39	
Arabia Saudyjska	0,03	0,34	1,50	3,46	6,40	7,73	4,92	8,99	11,36	11,26	13,36	9,14	8,82	
Holandia	2,88	4,17	8,62	7,43	8,23	4,55	5,50	9,58	7,28	11,52	10,32	8,44	8,58	
Szwajcaria	3,32	4,27	5,65	6,01	6,78	6,92	6,75	6,79	6,13	6,29	6,42	7,05	7,24	
Malezja	0,07	0,23	0,55	1,40	2,29	1,96	2,49	4,90	2,52	2,19	2,48	4,93	6,75	
Austria	3,19	3,68	5,97	5,37	4,43	4,61	5,47	4,30	4,49	5,02	5,28	5,12	5,47	
Australia	0,01	0,06	0,13	0,06	0,18	0,77	4,49	8,78	2,58	1,21	0,74	1,54	5,24	
Dania	1,30	1,41	2,83	4,21	5,60	6,56	4,41	5,49	4,66	5,57	4,97	4,33	4,80	
Polska	1,52	0,60	0,92	1,00	1,13	3,18	4,55	4,49	4,09	4,95	5,09	3,37	4,48	
Chiny	0,0	0,0	0,65	2,52	3,55	1,60	2,49	1,93	2,47	3,41	2,78	4,04	3,99	
Kanada	1,11	0,53	0,34	3,05	2,82	5,21	8,14	8,83	8,89	8,20	4,95	4,31	3,64	
Emiraty Arabskie	0,01	0,20	0,73	1,57	2,95	2,87	2,51	2,82	2,71	2,36	2,24	3,23	2,98	
Węgry	1,48	1,81	2,65	0,71	0,86	0,69	0,96	1,71	1,88	1,51	1,50	1,02	2,82	
Indie	0,00	0,01	0,01	0,05	1,16	1,10	3,39	0,16	2,61	0,50	1,01	2,53	2,80	
Szwecja	0,41	1,26	2,59	2,72	2,35	2,44	2,65	2,62	2,55	2,57	2,53	2,73	2,80	
Grecja	bd	0,03	0,94	2,35	2,08	2,43	2,76	1,61	2,66	2,68	2,41	2,77	2,69	
Hong Kong	0,31	0,82	1,26	1,97	2,52	2,21	2,32	4,19	5,54	3,13	2,50	2,35	2,44	
Słowacja	bd	bd	bd	0,22	0,21	0,62	0,64	0,87	0,62	0,96	1,18	4,17	2,30	
Maroko	0,18	0,02	0,02	0,36	1,04	1,17	0,88	1,23	1,22	1,29	1,16	1,80	2,26	
Singapur	0,13	0,44	0,99	2,04	1,39	1,54	1,89	2,09	1,72	1,71	2,64	1,55	2,05	
Czechy	bd	bd	bd	0,41	0,66	1,07	1,04	1,76	1,17	1,58	2,39	1,72	1,94	
Izrael	0,01	0,01	0,04	0,26	0,40	0,76	0,04	0,01	0,51	0,65	0,39	0,94	1,83	
Wietnam	bd	bd	bd	0,01	0,01	0,01	0,61	1,22	0,17	0,03	0,08	1,42	1,53	

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

Tabela 6. 30 największych eksporterów miodu na świecie w latach 2000-2008

Kraj	Wielkości w roku [t]								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Chiny	103042	106868	76678	84328	82492	91285	82001	65288	89277
Argentyna	88468	73032	79986	70499	62536	107670	103998	79861	69228
Meksyk	31115	22923	34457	25018	23374	19026	25473	30912	29646
Niemcy	22307	20273	22222	21161	22374	23311	20958	23771	27598
Węgry	12806	12725	15023	15807	14962	18808	19443	23872	24179
Kanada	15513	12862	22921	15041	14021	12376	13594	16763	22640
Wietnam	3400	7600	15876	10548	15563	16210	14647	16730	19807
Brazylia	269	2489	12640	19273	21029	14442	14600	12907	18271
Hiszpania	8892	7968	14834	11633	9914	9605	11061	13883	16338
Indie	1534	3210	6647	6964	10354	16769	8136	12231	15588
Chile	4616	6506	6228	12810	5393	7159	7482	7316	10270
Belgia	5652	6017	3732	2498	3402	5105	4928	4213	10177
Urugwaj	2899	9646	9471	9177	13357	8876	12083	14215	8978
Australia	9077	8486	8504	5160	6610	7201	8856	5638	7324
Rumunia	7512	6869	5793	9643	8758	6634	9606	6254	7087
Nowa Zelandia	2763	3410	2555	3192	2767	3631	4134	4871	5793
USA	4746	3409	3546	5032	4068	3911	3176	3998	5726
Francja	3021	2997	3117	2362	2585	3031	3985	4620	5704
Kuba	5697	6022	4767	6244	5863	3126	3503	4504	5473
Malezja	109	20	388	3888	335	83	239	2182	4970
Włochy	3295	3710	3802	2537	2694	3899	3594	3883	3954
Bułgaria	5277	3381	4071	6453	5620	3626	4681	3814	3362
Ukraina	155	1412	3374	3188	4642	3814	6561	4058	3264
Tajlandia	2711	4361	4441	2522	2552	4326	3808	7703	3202
Słowacja	1630	1661	1639	2059	1576	595	798	5293	2687
Dania	2236	2175	2474	3268	2980	2652	2472	2710	2586
Czechy	2271	1793	1867	2023	2994	2831	3339	4326	2430
Holandia	1566	324	222	552	712	486	1106	1424	2307
Indonezja	32	47	13	208	1270	1479	1180	665	2000
Pakistan	711	406	535	1111	2165	2362	2851	1835	1515

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

zależności od roku, łącznie na poziomie 92-114 tys. ton (tab. 6.), poza 2007 r., kiedy to w Chinach produkcja spadła w stosunku do poprzedniego roku o prawie 20% (o 16,7 tys. ton), czyli tyle co roczna produkcja miodu w Wietnamie. Z danych FAO wynika, że od 38-43% eksportowanego miodu trafia na rynek z obu Ameryk, zwłaszcza (ponad 58%) z Ameryki Południowej, głównie Argentyny (w zależności od roku od 62,5 tys. do prawie 104 tys. ton) oraz Urugwaju (2,8 tys. – 14,2 tys. ton). [FAOSTAT 2011]. Pierwszy z wymienionych krajów niemal  $\frac{3}{4}$  wolumenu eksportu wysyła na rynki UE, zaś  $\frac{1}{5}$  do USA, a około 5% do Japonii. Kolejnym krajem stanowiącym istotne ogniwo w handlu zagranicznym jest Meksyk – bowiem eksportuje 19-34,4 tys. ton miodu. Wśród pozostałych państw należących do światowej czołówki jego eksporterów są kraje Europy, zwłaszcza należące do UE-27.

Okolo 21-26% miodu pozyskanego na starym kontynencie trafia na światowe rynki. Jednak notowany jest także reeksport. Co ważne, największymi dostawcami miodu na terytorium UE są Argentyna, Meksyk, Brazylia oraz Chiny.

W 2008 r. wartość nominalna światowego eksportu miodu szacowana była na 1 290 940 tys. USD. W latach 2000-2008 jej poziom wzrósł o 194%, czyli o 852 820 tys. USD. Pomimo że łączna produkcja miodu wzrosła w ramach UE po przyłączeniu do niej nowych członków, to nadal obserwujemy *per saldo* większy import produktu aniżeli jego eksport. Największymi odbiorcami miodu pozyskanego w gospodarce pasiecznej na terytorium UE są Szwajcarzy oraz firmy z USA. Miód dociera także do krajów na Półwyspie Arabskim – Arabii Saudyjskiej, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Izraela, a także w inne strony świata – do Kanady czy Japonii. Na wewnętrznym rynku UE zachodzi także bardzo dynamiczny handel miodem. Większe ilości są sprzedawane w ramach UE niż poza jej obszar. Dlatego też deficyt produktu uzupełniany jest importem z innych kontynentów (tab. 7.).

Według GUS miód trafiający do Polski w 2009 r. został zaimportowany głównie z Ukrainy (2819,72 ton), Chin (1944,7 ton) oraz Niemiec (1022,5 ton), co stanowiło łącznie 78,8% w strukturze importu miodu. Wartość sprowadzonego do kraju miodu (7342,1 ton) szacowana była na 62,8 mln zł. Eksport miodu w analogicznym okresie wynosił 1 303 105 kg o łącznej wartości 13,1 mln zł.

Tabela 7. Wolumen eksportu i importu miodu w UE w latach 2000-2008

Wyszczególnienie	Wielkości w roku [t]								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Import UE	200443	203197	213490	200656	203080	221536	219724	218513	238818
Eksport UE	81606	73947	84869	85066	83529	84504	91519	104001	113750
Saldo	-118837	-129250	-128621	-115590	-119551	-137032	-128205	-114512	-125068

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

### KSZTAŁTOWANIE SIĘ CEN MIODU NA ŚWIECIE

Oplacalność produkcji pasiecznej weryfikują koszty ponoszone w pszczelarstwie, przekładające się na cenę produktu oferowanego w sprzedaży na rynku. Pszczelarz, ustalając cenę produktu (przede wszystkim w sprzedaży bezpośredniej), kieruje się nie tylko poziomem kosztów produkcji, ale i zyskiem, który stanowić będzie wynagrodzenie jego nakładu pracy. Zróżnicowanie sezonowe oplacalności produkcji pasiecznej warunkuje wiele czynników, zarówno tych o charakterze ekonomicznym, jak i pozaekonomicznych. W pszczelarstwie do ważnych kosztów stałych (niewynikających z rozmiarów produkcji) należy m.in. amortyzacja uli, sprzętu wykorzystywanego w gospodarce pasiecznej, budynków, koszty dzierżawy itp. [Semkiw, Ochał 2010]. Do kosztów zmiennych, które zależą od wolumenu produkcji, zalicza się wydatki na zakup cukru, leków, węzy, energii elektrycznej, koszty transportu, konfekcjonowania miodu itp. Okazuje się, że od lat 70. XX wieku cena hurtowa miodu na rynkach światowych kształtuje się na zbliżonym poziomie. Ceny miodu w sprzedaży detalicznej są wielokrotnie wyższe niż chociażby ceny skupu i hurtowe. Jednak pomiędzy pszczelarzami sprzedającymi miód a podmiotami go skupującymi dochodzi do negocjacji w zakresie ustalenia ceny, aczkolwiek to ci drudzy zazwyczaj narzucają jej poziom.

W latach 2000-2008 przeciętna cena miodu naturalnego uzyskiwana na rynku po stronie importu wzrosła w skali świata o 131% z poziomu 1,2 do 2,7 tys. USD/t. W analogicznym okresie w Europie ceny wzrosły o około 157% z poziomu 1,2 do 3,1 tys. USD/t. Cena uległa podwojeniu w Afryce, czyli o 1,3 tys. USD/t, gdzie miód cechował się relatywnie niższym poziomem ceny w porównaniu do innych kontynentów. Podobny wzrost cen był zauważalny w Ameryce Północnej (o 1,1 tys. USD/t). Najdroższy miód na rynku światowym importowany jest z Australii i Oceanii, gdzie już w 2000 r. był wart 3,8 tys. USD/t, w 2006 r. osiągnął pułap 6,1 tys. USD/t. Trend wzrostu ceny importowanego miodu na rynkach odnotowano także w Azji oraz Ameryce Południowej – odpowiednio o 93 i 92% (tab. 8.).

Tabela 8. Przeciętne ceny miodu w imporcie według kontynentów

Wyszczególnienie	Wartość w roku [tys. USD/t]								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Świat ogółem	1,2	1,3	1,7	2,4	2,4	1,7	1,9	2,2	2,7
Afryka	1,2	1,3	1,3	1,4	1,8	1,4	1,6	2,3	2,6
Ameryki Płn, Płd i Śrd.	1,1	1,2	1,8	2,3	1,9	1,3	1,4	1,6	2,2
Ameryka Północna	1,1	1,2	1,8	2,4	1,9	1,2	1,4	1,6	2,2
Ameryka Środkowa	1,3	1,2	1,4	1,5	1,7	1,7	1,8	2,2	2,4
Karaiby	2,0	2,4	3,2	2,9	2,9	3,2	3,5	3,3	3,6
Ameryka Południowa	1,6	1,4	1,5	2,5	2,5	1,8	1,9	2,2	3,0
Azja	1,3	1,5	1,6	1,8	1,8	1,7	2,0	2,1	2,5
Europa	1,2	1,3	1,8	2,7	2,8	2,0	2,1	2,4	3,1
Australia i Oceania	3,8	2,5	1,8	2,9	3,6	4,1	6,1	5,3	3,5

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

Australia należy do krajów, które zwykle importują niewielkie ilości miodu, ale w roku 2001/2002 krajowa produkcja miodu uległa zmniejszeniu z powodu panującej od dłuższego czasu suszy, przede wszystkim na wschodnich obszarach kraju. We wskazanym okresie import do tego kraju zdecydowanie wzrósł, a był on podyktowany potrzebą wywiązania się z wcześniej zawartych umów eksportowych. Dlatego ceny miodu na rynku światowym były zdecydowanie wyższe niż gdzie indziej. Australijski miód jest produktem cenionym za wysoką jakość na rynku międzynarodowym, bowiem uznaje się go za produkt niemal ekologiczny. Ekspert wskazywali, że Australijczycy skupowali wówczas miód z Singapuru, ale należy sądzić, iż większa jego część była pochodzenia chińskiego. Przepuszczenie odnośnie pochodzenia surowca wynikało z tego, że Singapur to zurbanizowane miasto prawie niemające na swoim terytorium pasiek, co ważne nie produkuje się tam miodu na eksport [Pidek, Brzozowski 2004]. Ponadto, import miodu chińskiego nie był wówczas zabroniony ani w Australii, ani np. w Polsce, podczas gdy zakaz jego wwozu obowiązywał we Francji, Włoszech, Kanadzie czy Anglii.

W analogicznym okresie ceny miodu uzyskiwane przez producentów w sprzedaży na rynku europejskim były zróżnicowane regionalnie. Najwięcej za miód żądali producenci z Wielkiej Brytanii, Luksemburga i Niemiec. W 2008 r. była to kwota odpowiednio: 13,5, 13,1 oraz 10 tys. USD/t. W latach 2000-2008 przeciętne ceny miodu uzyskiwane w sprzedaży przez producentów we wszystkich krajach wzrosły (tab. 9.).

Ów wzrost był najwyższy na Węgrzech, bo o 200% (o 2003,2 USD za tonę), oraz na Słowacji (wzrost o 194%), Luksemburgu (o 191%) i w Rumunii (185%). W Chinach w latach 2000-2004 odnotowano znaczący spadek cen z 731,4 USD/t miodu do 511 USD/t,

Tabela 9. Przeciętne ceny miodu uzyskiwane przez producentów w latach 2000-2008

Kraj	Cena w roku [USD/t]								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wielka Brytania	5366,2	5783,9	6594,5	7621,2	9185,7	9233,3	9245,2	11153	13350
Luksemburg	4521,2	4666,4	7529,0	9029,0	11190,0	11212,0	11301,0	12336	13183
Niemcy	5327,6	5738,7	6841,1	8239	7714,7	6833,2	8475,6	9251,8	10042
Austria	5105,3	4682,2	5006,8	6105,9	6900,3	7113,3	7433,4	8196,4	9009
Grecja	4422,4	4494,8	4045,1	5127,5	5831,3	6160,1	6353,6	7274,6	8269
Estonia	3385,8	2806,3	2963,6	4653,7	4352,6	4394,1	4693,7	7887,0	8139
Szwecja	4961,1	4320,6	4549,4	5524,2	5856,7	5803,0	5977,7	7150,0	7561
Cypr	4338	4276,1	3569,9	4638,2	5127,9	5541,5	5462,9	5897,8	6307
Łotwa	3624,1	3761,6	3676,9	3872,4	4315,9	5170,1	5720,4	3707,1	6017
Rumunia	1840,4	1923,4	2521,5	3734,8	4036,5	4252,4	4150,2	4924,8	5256
Hiszpania	1896,3	1984,8	2417,8	3275,3	3384,3	3126,8	3162	3257,5	3879
Słowacja	1284,9	1233,5	1365,3	1688,9	2458,7	2644,3	2714,1	3248,3	3777
Bułgaria	1420,0	1173,6	1361,6	1841,1	2012,7	1896,7	1880,1	2323,1	3095
Węgry	997,6	1205,0	1957,1	2761,3	2467,0	1621,1	2089,6	2413,5	3001
Polska	1569,2	1773,4	1919,1	1943,9	3053,2	2391,8	2387,0	2483,7	2959
Słowenia	1820,6	1657,7	1916,5	2530,4	2937,0	2735,0	2774,3	2440,4	2899
Litwa	2511,8	1750,8	1810,5	2134,4	2818,0	2076,4	1641,9	1836,4	2549
Portugalia	1317,9	1342,9	1783,6	3135,3	2956,5	3096,1	2383,0	2574,1	2487
Czechy	1591,4	1673,8	1967,9	2377,2	2611,0	1769,2	1840,3	1961,4	1994
Włochy	1623,7	1617,3	2023,4	2624,1	2924,3	2742,5	2867,3	3036,0	bd
China	731,4	602,6	539,1	520,6	511,2	515,7	552,6	620,9	757,9

Źródło: opracowanie na podstawie [FAOSTAT 2011].

w kolejnych latach nastąpił ponowny wzrost ceny produktu do około 758 USD/t. Cena miodu uzyskiwana w sprzedaży na wewnętrznym rynku UE była niższa od jego ceny w eksporcie poza obszar UE. Według Semkiwa [2007a,b] ta różnica wskazuje na to, iż miód podlegający wewnętrznemu eksportowi UE pochodzi z importu spoza UE, natomiast miód wyeksportowany poza UE został wyprodukowany w krajach zjednoczonej Europy.

#### KONSUMPCJA MIODU W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Mieszkańcy UE konsumują około 20-25% światowego spożycia miodu. W 2007 r. spożycie kształtowało się na poziomie 310 tys. ton produktu. Zwłaszcza w latach 2003-2007 odnotowano znaczne fluktuacje w poziomie konsumpcji i ceny miodu. W poszczególnych krajach UE-27 samowystarczalność żywnościowa w zakresie miodu kształtuje się od 10 do 60%. Wartość importowanego miodu na teren UE w 2007 r. wynosiła 375 mln euro, a produkt pochodził m.in. z Argentyny.

Średni poziom konsumpcji miodu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w skali roku na świecie wynosi około 0,3 kg, podczas gdy w krajach UE jest relatywnie dwukrotnie wyższy. Najwięcej miodu spożywają Grecy, bo ponad 1,6 kg/osobę (w 2004 r. około 1,7 kg) (tab. 10.). Nieco mniej miodu konsumują Niemcy i Austriacy – szacuje się, że jest to 1,2-1,3 kg

Tabela 10. Poziom konsumpcji miodu w krajach UE w latach 2003-2007

Kraj	Konsumpcja ogółem [tys. t]			Konsumpcja [kg/osobę/rok]		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007
Wielka Brytania	27,91	32,383	36,069	0,47	0,54	0,59
Luksemburg	283	243	250	0,63	0,53	0,53
Niemcy	96,05	90,741	95,506	1,16	1,1	1,16
Austria	10,74	9,825	9,876	1,33	1,2	1,19
Grecja	16,64	18,318	18,151	1,51	1,65	1,62
Francja	28,46	31,462	34,869	0,46	0,5	0,55
Holandia	7,876	6,272	7,89	0,49	0,38	0,48
Belgia	5,769	5,311	bd	0,56	0,51	bd
Finlandia	2,792	3,214	3,933	0,52	0,61	0,75
Dania	3	3,892	3,043	0,56	0,72	0,56
Estonia	672	780	817	0,5	0,58	0,61
Irlandia	1,314	1,822	1,906	0,33	0,44	0,44
Szwecja	6,017	6,015	6,067	0,67	0,67	0,67
Cypr	804	837	bd	1,12	1,12	bd
Łotwa	696	1,258	928	0,3	0,55	0,41
Rumunia	8,007	12,589	9,061	0,37	0,58	0,42
Hiszpania	34,03	31,867	28,927	0,82	0,74	0,65
Słowacja	2,012	4,349	3,709	0,37	0,81	0,69
Bułgaria	2,497	7,614	5,027	0,32	0,98	0,65
Węgry	4	4,3	1,8	0,39	0,43	0,18
Polska	15,73	14,847	16,192	0,41	0,39	0,42
Słowenia	1,703	2,088	2,35	0,85	1,05	1,17
Litwa	1,132	1,534	1,253	0,33	0,45	0,37
Portugalia	7,513	6,319	6,234	0,72	0,6	0,59
Czechy	6,037	7,124	bd	0,59	0,7	bd
Włochy	18,88	23,21	18,803	0,33	0,4	0,32
Malta	4	36	39	0,01	0,09	0,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Bee Mortality ... 2008*].

na 1 mieszkańca. We Francji, Belgii, Hiszpanii, Holandii i Portugalii poziom spożycia jest zbliżony lub identyczny, czyli 0,6 kg rocznie. W Polsce miód nie należy do produktów codziennie goszczących na stole. Szacuje się, że jego konsumpcja jest niewielka, bo wynosi około 0,3 kg, choć w literaturze podawane są dane około 0,5 kg na osobę rocznie<sup>1</sup>. W opracowaniu Pidek [2003, s. 6] szacował, że mniej więcej 25% spożywanego w kraju miodu pochodzi z importu. Zainteresowanie miodem, a także innymi produktami z pasiek jest zróżnicowane regionalnie [Mruk, Mruk 2009]. Polska należy do tych krajów na świecie, w których konsumenci zwracają coraz większą uwagę na jakość żywności. Obserwowany jest w kraju etnocentryzm konsumencki, przejawiający się m.in. poszukiwaniem produktów o wysokich parametrach jakościowych, zwłaszcza pochodzenia naturalnego, np.: ekologicz-

<sup>1</sup> ...w co czwartym domu spożywa się miód co najmniej raz w tygodniu, a 7% Polaków je miód codziennie lub prawie każdego dnia. Najchętniej spożywa się go na śniadanie oraz w okresach obniżonej odporności [Kampania „Życie miodem słodzone” 2009].

nych, o tradycyjnym, regionalnym sposobie produkcji. Do nich zaliczają się także miody regionalne. W kraju poza dostępnymi w handlu miodami nektarowymi (wielokwiatowymi), odmianowymi (rzepakowym, akacjowym, lipowym, gryczanym, wrzosowym), regionalnymi (mniszkowym, malinowym, ogórecznikowym, nawłociowym, faceliowym), są także nektarowo-spadziowe i spadziowe (ze spadzi liściastej lub iglastej). Większość z nich trafia do rąk nabywców bezpośrednio od pszczelarza. Na uwagę zasługują miody zarejestrowane na krajowej liście produktów tradycyjnych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (38 miodów) oraz 5 chronionych na obszarze UE jako oryginalny produkt regionalny, w tym jako chronione oznaczenie geograficzne – miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich, miód drahimski, miód kurpiowski, jako chroniona nazwa pochodzenia – podkarpacki miód spadziowy i miód z Sejneńszczyzny/Łódzkiej. Nadal uznaje się, że poziom konsumpcji miodu w Polsce jest relatywnie niski. Przykładowo w Szwajcarii roczne zapotrzebowanie na miód przez statystycznego mieszkańca wynosi około 1,4 kg, na Ukrainie prawie 1 kg, w Turcji niecałe 0,9 kg, podczas gdy w USA tylko 0,5 kg, zaś w Kanadzie 0,85 kg. W krajach, gdzie notowana jest najwyższa na świecie produkcja miodu, jej mieszkańcy jedzą go najmniej. Sytuacja ta dotyczy zwłaszcza obywateli Chin, Brazylii i Indii, którzy konsumują zaledwie 0,1 kg miodu rocznie [Semkiw 2007a,b].

#### PODSUMOWANIE

Współczesne pszczelarstwo musi często sprostać narzuconym z zewnątrz czynnikom przyrodniczym, środowiskowym i ekonomicznym. W ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat zaszły dynamiczne zmiany w produkcji miodu, w podaży i popycie na ten produkt oraz w światowym handlu tym produktem. W latach 1961-2009 produkcja miodu na globie wzrosła z poziomu około 1,3 do 15,1 mln ton. Począwszy od lat 90. XX wieku wzrasta rola i znaczenie produkcji miodu pochodzącego z Azji, zwłaszcza z Chin, Wietnamu oraz Indii. Pomimo że w produkcji Europa ustąpiła miejsca Azji, to nadal jest znaczącym producentem, a także konsumentem miodu. Z uwagi na deficyt miodu na rynku wewnętrznym Europa pozyskuje go od producentów z innych kontynentów, w tym z Argentyny, USA, Australii, Chin. Zmiany demograficzne, społeczne, cywilizacyjne, a także ekonomiczne na świecie wywierają istotny wpływ na kształtowanie się rynku miodu, który z dekady na dekadę zwiększa swoją skalę. Odzwierciedleniem tych zmian jest dynamicznie zmieniający się wolumen handlu miodem zarówno jego import, jak i eksport. Ważne aspekty rozwoju pszczelarstwa w skali globalnej, a także na poszczególnych kontynentach to, po pierwsze, inwestowanie w edukację i naukę pszczelarzy, bo dzięki temu działaniu możliwa jest integracja środowiska, podniesienie świadomości producentów i ugruntowanie ich korzystnej współzależności z przyrodą. Po drugie, ważne jest wsparcie finansowe gospodarki pasiecznej, skoordynowanie działań dla przetrwania pszczół i pszczelarzy. Zwiększenie inwestycji w badania i rozwój sektora pszczelarskiego, aby opracować nowe i skuteczne leki dla pszczół. Należy eliminować z rynku nieetyczne działania przekładające się na krótkookresowe korzyści, a pociągające za sobą długofalowe straty i brak zaufania do produktu, np. falsyfikację, mieszanie produktów, złe etykietowanie i sprzedaż skażonych produktów. Należy także wyłączać niekontrolowane kanały zbytu, które mogą być groźne dla zdrowia i życia człowieka.

## LITERATURA

- Analiza sektora pszczelarskiego w Polsce dla opracowania Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w latach 2010-13*, Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa im. S. Pieniążka w Skierniewicach, Oddział Pszczelarstwa w Puławach.
- Bee Mortality and Bee Surveillance in Europe*, European Food Safety Authority, „The EFSA Journal 2008”, 154, 1-28.
- Cichoń J., Wilde J. 1996: *Competitiveness of the Polish beekeeping industry in the European market*. „Zeszyty Naukowe Pszczelnictwa” Nr 40 (2), s. 7-15.
- FAOSTAT 2011: [www.fao.org](http://www.fao.org).
- Kampania „Życie miodem słodzone”*, „Sad Nowoczesny”, Nr 11/2009, s. 27.
- Mruk H. 1987: *Rynek miodu w Polsce*. „Monografie i Syntezy. Instytut Rynku Wewnętrznego i Usług”, Warszawa, s.131-133.
- Mruk H., Mruk J. 2009: *Pszczelarstwo*, Nr 1, Wyd. PTN, s. 20.
- Pidek A. Brzozowski P. 2004: *Niekontrolowane kanały eksportu chińskiego miodu*, „Pszczelarstwo” Nr1/2004, s. 6-7.
- Pidek A. *Ekonomika polskiego pszczelarstwa w 2002 r.* „Pszczelarstwo”, Nr 1/2003, s. 6-7.
- Prabucki J. (red. nauk) 1998: *Pszczelnictwo*. Wydawnictwo Promocyjne „Albatros” Szczecin.
- Semkiw P. 2007a: *Pszczelarstwo w Unii Europejskiej*. „Pszczelarstwo”, Nr 8, s.10.
- Semkiw P. 2007b: *Rynek miodu na świecie*, „Pszczelarstwo”, Nr 2, s. 11-13.
- Semkiw P., Ochał J. 2010: *Sektor pszczelarski w Polsce – dane aktualne (część I)*, „Pszczelarstwo”, nr 5, s.12.
- The honey and other bee products market in the EU*, „CBI Market Survey”, 2009, CBI Market Information Database, <http://www.fepat.org.ar>.

*Agnieszka Borowska*

## THE WORLD HONEY MARKET IN THE PERIOD 1961-2010

## Summary

The article attempts to present basic information about the state and perspective of the development of honey production, consumption and international trade in the world within the scope of the EU especially in Poland. It describes past and future potential dangers resulting from the changes in the honey market in the globe.

Adres do korespondencji:

Dr Agnieszka Borowska  
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego  
Wydział Nauk Ekonomicznych  
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej  
ul. Nowoursynowska 166  
02-787 Warszawa  
[agnieszka\\_borowska@sggw.pl](mailto:agnieszka_borowska@sggw.pl)